

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА IV КЛАС ЗА ОБУЧЕНИЕТО, ОРГАНИЗИРАНО В ЧУЖБИНА

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет *български език и литература* в IV клас има комплексен характер, който се изразява в изучаване в единство и чрез вътрешнопредметни връзки между български език и литература. В IV клас завършва етапът на емпиричното изучаване на езиковите норми и се поставят основите на системното изучаване на езика и на литературата в прогимназиалния образователен етап. В резултат на обучението в края на четвърти клас от ученика се очаква да притежава езикови и литературни компетентности, които са в основата на функционалната грамотност и са необходими за по-нататъшното обучение и учене през целия живот.

Учебната програма включва два модула: 1. Български език като втори; 2. Български език и литература. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в четирите речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво А2.2 по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

Учебната програма за IV клас реализира основни цели на обучението по български език и литература, свързани с:

- усъвършенстване уменията на учениците да говорят и пишат книжовно, да четат и слушат с разбиране, да общуват резултатно;
- задълбочаване на знанията за строежа на езика и езиковите и речевите единици, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване уменията за четене, възприемане и интерпретация на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската и световната класика в литературата и фолклора за деца;
- обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с нравствени и естетически ценности;

- усъвършенстване на комуникативноречевите умения за създаване на собствен текст;
- развитие на личностните качества, познавателните интереси и творческите способности на четвъртокласниците.

Учебното съдържание, определено с учебната програма за четвърти клас, включва знания от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като поставя акцент върху звуковете (твърди и меки съгласни звукове и фонетичните им промени в потока на речта, особеностите на правописа и правоговора на гласните и съгласните звукове в различни фонетични позиции), частите на речта (числително име, определителен член, прилагателно име, притежателно местоимение, вид на глагола, време на глагола – сегашно, минало и бъдеще), видовете изречения по състав (просто и сложно), частите на простото изречение (сказуемо), редактирането.

Знанията за литературата се отнасят до: определени жанрови проявления от литературата и фолклора за деца (легенда), някои фигури на речта (олицетворение), видове текст (диалог, монолог), автор на литературно произведение. Продължава усъвършенстването на читателската, литературната и езиковата култура, както и на уменията за учене.

Съществена особеност на учебната програма е структурираният контекст, който предполага методическа свобода при подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Определени са тематични кръгове (България, българският народ и българският език, приятелството, знанието, културното многообразие и нравствените добродетели), чрез които се ориентира изборът на произведения за постигане целите на литературното обучение. Формирането на знания, умения и отношения се осъществява на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание. Както и в предходните класове, въвеждането на нови понятия в четвърти клас се осъществява на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание.

Прилагането на програмата в конкретна образователна среда предполага търсене на гъвкави функционални решения за преподаване, учене, оценяване, съобразени с образователните потребности на учениците.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
<i>Езикови компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none">• Разбира връзката между книжовен изговор и правопис на звуковете.• Познава отношенията между звуковете като градивни единици на думата.• Образува сложни думи.• Употребява числителни имена като части на речта – бройни и редни.• Определя време на глагола (сегашно, бъдеще, минало).• Степенува прилагателните имена.• Употребява правилно и уместно частите на речта.• Прави справка в тълковен речник за значението на определена дума.• Разпознава в речта думи с противоположно значение (антоними).• Разпознава сказуемото като основа на изречение.• Разграничава простите изречения в състава на сложното по броя на сказуемите.• Отделя със запетая простите изречения в състава на сложното изречение.

***Комуникативноречева
компетентност***

Слушане

- Разбира общия смисъл на разговор.
- Разбира диалог във филм, когато има визуален контекст.
- Различава промяната в тема на дискусия, ако се говори бавно и ясно.

Четене

- Разбира важната информация в написан текст.
- Разбира връзката между темата и заглавието на текста.
- Извлича информация за езикови и литературни факти от различни текстове.

Говорене

- Описва всекидневни събития у дома или в училище.
- Изказва мнение за ситуация или събитие.
- Разказва преживени случки.
- Преразказва събито съдържанието на художествен/нехудожествен повествователен текст.

Писане

- Описва често срещани предмети или познати места.
- Описва събитие от ежедневието или лично преживяване.
- Съчинява текст: в отговор на въпрос по съдържанието на изучавано литературно или фолклорно произведение; по аналогия, по картина от художник.
- Редактира свой и чужд текст.

<p>Литературни компетентности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Открива диалог и монолог в художествен текст. • Познава легендата като фолклорен и литературен вид. • Открива взаимовръзката между епизодите в развитието на действието в изучавано произведение. • Ориентира се в мотивите за поведение на героите. • Аргументира отговора си на въпрос, свързан със съдържанието на художествен и нехудожествен текст. • Открива олицетворение в художествен текст. • Познава съдържанието на значими произведения на класиката и съвременната литература за деца и на фолклора, включени в учебното съдържание. • Изгражда си представа за автора чрез негови значими произведения. • Изразява емоционално-оценъчно отношение към герои, епизоди, картини.
<p>Социокултурни компетентности</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Открива белези на културната различност в изучавани литературни произведения. • Съставя писмен текст с помощта на словесна или визуална опора във връзка с изучавано литературно или фолклорно произведение.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>Български език като втори (ниво A2.2)</p>		
<p><i>Вид на глагола – видови двойки, значение и употреба</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ориентира се във вида на глагола, разпознава видовете двойки. • Разбира значението на свършен и несвършен вид на глагола. • Употребява уместно свършен и несвършен вид на глагола. 	

<p><i>Бъдеще време на глагола</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Образува формите за бъдеще време в положителна, отрицателна и въпросителна форма. • Употребява правилно бъдеще време. • Осмисля приликите/разликите във формите и употребата на бъдеще време в българския език и езика на съответната страна. 	
<p><i>Притежателни местоимения – кратки форми</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава кратките форми на притежателните местоимения. • Познава правилата за членуване на съществителните имена, употребени съвместно с кратките притежателни местоимения (книгата ми, млякото му, не: книга ми, мляко му) 	
<p><i>Глаголни конструкции с да (модални глаголи) – искам да играя, мога да чета, обичам да пътувам, трябва да уча</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Може да образува да-конструкции. • Използва уместно да-конструкции. • Осмисля приликите/разликите във формите и употребата на да-конструкциите в българския език и подобни форми в езика на съответната страна. 	
<p><i>Минало свършено време на глаголите ходя, говоря, работя, нося, слушам, гледам, обядвам, вечерям</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Образува минало свършено време на глаголите ходя, говоря, работя, нося, слушам, гледам, обядвам, вечерям. • Употребява уместно минало свършено време. • Осмисля приликите/разликите във формите и употребата на минало свършено време в българския език и подобни форми в езика на съответната страна. 	

<p>БЕЛ</p> <p><i>Изговор и правопис на звукове и думи в българския език</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разграничава твърди и меки съгласни звукове. • Познава начини за отбелязване на меки съгласни звукове. • Отбелязва мекост пред <i>о</i>, пред <i>у</i>, пред <i>а</i>. • Изговаря книжовно меки съгласни. • Изговаря книжовно думите без ударение. • Пише отделно думите без свое ударение (кратки местоименни форми, частици, предлози, съюзи). 	<ul style="list-style-type: none"> • твърди съгласни звукове • меки съгласни звукове
<p><i>Словообразуване</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава сложните думи като образувани от два корена. • образува сложни думи по различни начини. • Използва сложни думи в речта си. • Пише правилно сложни думи. 	<ul style="list-style-type: none"> • сложна дума

<p><i>Частии на речта</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава пълен и кратък член на съществителното име от м. р., ед. ч. чрез проверка с личното местоимение <i>той</i> (разширява знанията си) • Познава значението на частиците за образуване на сравнителна и превъзходна степен на прилагателни имена (затвърждава знанията си) • Пише правилно степенуваните прилагателни имена. • Употребява правилно числителните имена – бройни и редни (задълбочава знанията си) • Пише правилно числителните имена • Разграничава правилно глаголите в първо, второ и трето лице, единствено и множествено число (разширява знанията си). • Прави разлика между изговора и правописа на окончанията <i>-а, -ат, -я, -ят</i> на глаголите за сегашно време. • Определя сегашно, бъдеще и минало време на глагола. • Употребява правилно формите на глаголите с окончание <i>-а, -я</i> или <i>-м</i> в първо лице единствено число. • Открива примери за съвместната употреба на различните глаголни времена – сегашно, минало, бъдеще. • Употребява правилно сегашно, бъдеще и минало време на глагола. • Употребява правилно частите на речта. 	<ul style="list-style-type: none"> • определен член • степенувано прилагателно име • числително име • числително бройно име • числително редно име • време на глагола
-------------------------------	--	---

<p><i>Думи с противоположно значение</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава антонимите като думи с противоположно значение. • Определя значението на антонимите в езиковия контекст. • Разпознава антонимни отношения между думи. • Разграничава синоними от антоними. • Употребява уместно в речта си антоними. • Прави справка за речниковото значение на думи в тълковен речник (включително и електронен). 	<ul style="list-style-type: none"> • антоними
<p><i>Изреченията по състав</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава сказуемото като основа на изречението. • Познава простото изречение като вид изречение по състав. • Ориентира се за простото изречение в състава на сложно по броя на сказуемите. • Разграничава съюзно и безсъюзно свързване на прости изречения в сложно. • Прилага пунктуационни правила за отделяне на простите изречения в състава на сложното. • Преобразува простите изречения в сложни и обратно. • Разпознава графически пряка от непряка реч. • Преобразува пряка в непряка реч. 	<ul style="list-style-type: none"> • сказуемо • просто изречение
<p><i>Текст и общуване</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Прави изказване по зададена тема, като се ориентира в комуникативноречевата ситуация. • Прави устен преразказ на текст, като предава накратко и последователно съдържанието му. • Разказва устно по картина от художник. 	<ul style="list-style-type: none"> • съчинение по аналогия • редактиране

	<ul style="list-style-type: none"> • Отговаря писмено на поставен въпрос към художествен или нехудожествен текст като посочва аргументи от текста. • Съчинява текст по аналогия и по словесна опора (две думи). • Прилага различни начини за поправка (редактиране) на текст – чрез заместване, добавяне, съкращаване, разместване. • Употребява правилно букви и цифри при писане на кратки електронни съобщения и писма. 	
Литературно обучение		
<i>Литературни и фолклорни текстове</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Разпознава диалог и монолог в художествен текст. • Открива причините за поведението на героите в литературния текст. • Разпознава легендата като жанр. 	<ul style="list-style-type: none"> • диалог • монолог • легенда
<i>Особености на художествено произведение</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Открива взаимовръзката между епизодите в развитието на действието в изучавано произведение. • Разграничава автора на литературно произведение от неговия герой. • Познава съдържанието на значими произведения на класиката и съвременната литература за деца и на фолклора, посветени на България, българския народ и българския език, приятелството, знанието. • Сравнява случки и герои в литературни и/или фолклорни произведения. • Открива олицетворение в художествен текст. 	<ul style="list-style-type: none"> • автор • олицетворение

<i>Културна осъзнатост</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Познава произведения от детската литература, свързана с културното многообразие и нравствените добродетели на българския народ. • Открива основни белези на националната си идентичност в самостоятелно прочетени художествени произведения. • Изразява предпочитания към автори и заглавия на литературни и фолклорни произведения. 	
-----------------------------------	--	--

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в IV клас е от 108 до 120 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и разпределението на часовете за обучение по *Български език като втори* е по преценка на преподавателите.